Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1978/79:12

med anledning av motioner om jämställdhetsfrågor

I betänkandet tar utskottet upp sex motioner som rör olika frågor om jämställdhet mellan kvinnor och män.

Motionerna

1977/78:225 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas

1. att riksdagen uttalar sig för att arbetsköpare icke äger rätt att anställa personal för mindre arbetstid än 20 timmar per vecka utan den lokala fackliga organisationens godkännande,

2. att riksdagen hos regeringen begär att lagen om anställningsskydd ändras så, att arbetsköpare skall vara skyldig att före nyanställningar erbjuda redan anställd med deltidsarbete mer arbete.

1977/78:893, yrkandet 12, av Olof Palme m. fl. (s)

I motionen yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att uppmärksamt följa utvecklingen av deltidsarbetet.

Övriga yrkanden i motionen har behandlats i utskottets betänkanden AU 1977/78:21 och AU 1977/78:23.

1977/78:1319 av Bonnie Bernström (fp) och Olle Wästberg i Stockholm (fp)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till lag om lika regler för kvinnor och män vid inträde till offentliga lokaler.

1977/78:1353 av Jörn Svensson (vpk)

I motionen yrkas att riksdagen anslår 20 milj. kr. till en fond, avsedd att användas för stöd till kvinnocentra efter mönster av nu existerande sådana i Oslo, Köpenhamn och Göteborg.

1977/78:1356 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder för kamp mot kvinnodiskriminering inom arbetslivet främst genom

a. en sysselsättningspolitik som tryggar allas rätt till ett meningsfullt arbete,

b. bättre utbildning av och instruktioner för personal hos AMS och länsarbetsnämnderna för att bryta könssegregeringen på arbetsmarknaden,

c. förbud mot könsriktad platsannonsering,

d. att arbetsköpare åläggs att anta av AMS eller länsarbetsnämnd (arbetsförmedling) anvisad arbetskraft,

e. att statens avtalsverk och riksdagens lönedelegation bör verka för höjda löner i "kvinnoyrken" som ligger under deras kompetens,

f. att alla regler som förhindrar kvinnor från eller stimulerar dem att inte ta förvärvsarbete avskaffas,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om motverkande av kvinnodiskrimineringen inom undervisningen främst genom

a. att samtidigt som kvinnors situation och insatser beaktas på ett tillbörligt sätt inom varje ämnesområde införs ett särskilt ämne om kvinnans ställning och kvinnofrågans utveckling i grundskolans och gymnasieskolans läroplaner,

b. att kvinnofrågan görs till ett särskilt högskoleämne,

c. att fortbildnings- och extrakurser i kvinnofrågan ordnas för redan utexaminerade lärare, främst i samhällsvetenskapliga ämnen,

d. att yrkesvägledningen i skolorna ges målsättningen att bryta könssegregering i linjeval och på arbetsmarknad samt att yrkesvägledare ges härför avsedd utbildning,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder för kamp mot kvinnodiskriminering inom lagstiftningen främst genom

a. förbud i grundlagen mot spridande av diskriminerande uppfattningar om kvinnan,

b. särskild lag med förbud mot spridning av kvinnodiskriminerande text och bilder, även i reklam,

4. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag för att förverkliga övriga i motionen framförda förslag i kampen mot kvinnodiskrimineringen.

1977/78:1665 av Marianne Stålberg m. fl. (s)

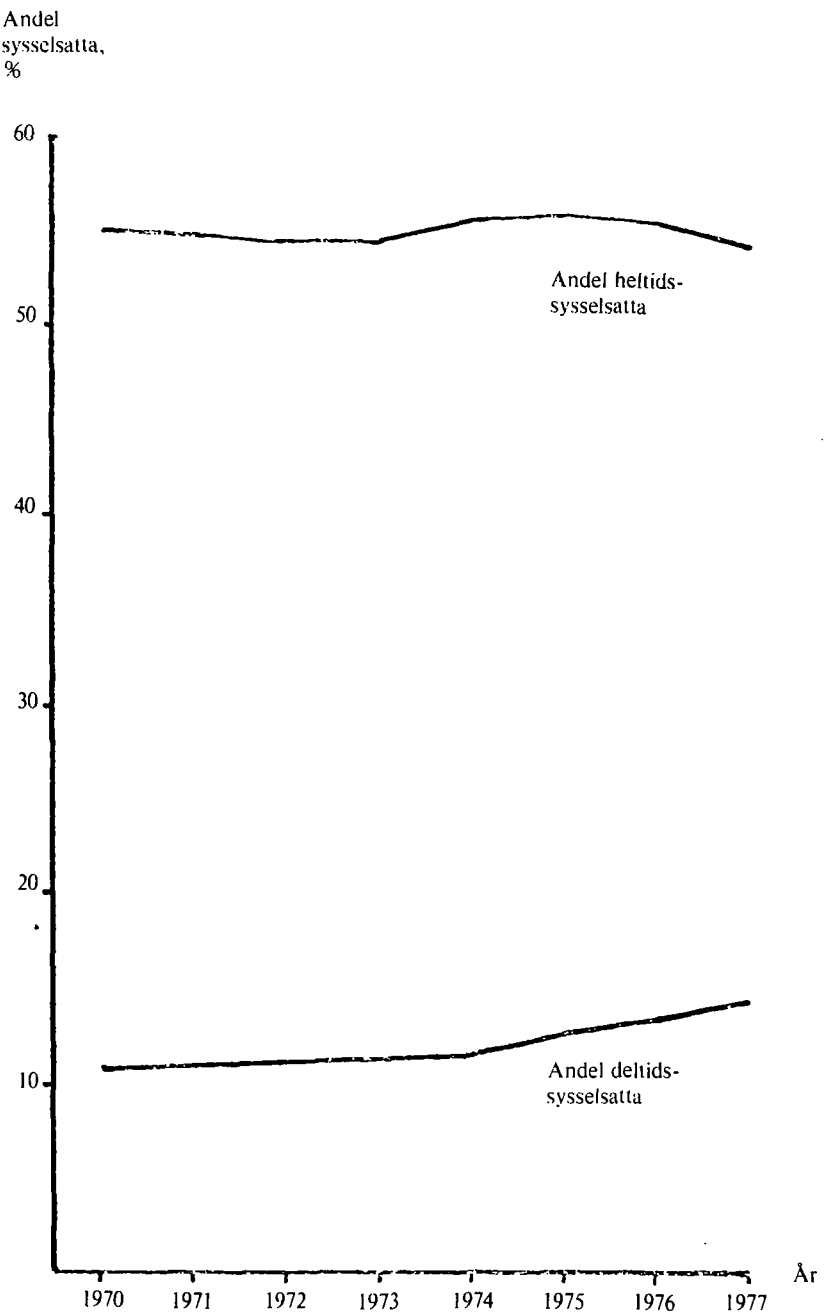
I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär en utredning som belyser kvinnors situation inom glesbygden.

Statistiska uppgifter om deltidsarbete

Antalet deltidsarbetande har ökat kraftigt under 1970-talet och uppgår f. n. till ca 1 miljon. 85 % av de deltidsarbetande är kvinnor. I det följande redovisas vissa statistiska uppgifter rörande deltidsarbetets utveckling m. m. Sammanställningarna är hämtade ur AMS-publikationen "Meddelande från utredningsenheten" 1978:20. Den avslutande tabellen 6 är hämtad ur statistiska centralbyråns undersökningar av levnadsförhållandena år 1975.

I diagrammet nedan visas sysselsättningsutvecklingen för befolkningen i åldern 16–74 år under perioden 1970–1977 med fördelning på heltid och deltid.

Diagram 1 Befolkningens sysselsättningsutveckling enligt AKU. Heltid och deltid. Procent. Årsmedeltal

Motsvarande utveckling i siffror framgår av tabell 1.

Tabell 1. Befolkningens sysselsättningsutveckling, heltid och deltid, 1 000-tal. Procent. Årsmedeltal

	1971	1973	1975	1977	(1977)
Befolkningen					
16–74 år	5 897	5 906	5 934	5 974	(5 974)
Sysselsatta	3 860	3 879	4 062	4 099	(4 099)
Procent	65,5	65,7	68,5	68,6	(68,6)
Heltid	3 225	3 214	3 313	3 249	(3 191)
Procent av befolkningen	54,7	54,4	55,8	54,4	(53,4)
Deltid	635	665	749	850	(908)
Procent av befolkningen	10,8	11,3	12,6	14,2	(15,2)

Siffror inom parentes anger den definition som AKU använder fr. o. m. 1976.

Utvecklingen av deltidsarbetet med fördelning på män och kvinnor redovisas i följande två tabeller.

Tabell 2. Deltidsutveckling för män. 1 000-tal. Procent. Årsmedeltal

	1971	1973	1975	1977	(1977)
Sysselsatta män					
16–74 år	2 314	2 295	2 342	2 314	(2 314)
Deltid	80	78	87	107	(118)
Procent	3,5	3,4	3,7	4,6	(5,1)

Siffror inom parentes anger den definition som AKU använder fr. o. m. 1976.

Tabell 3. Deltidsutveckling för kvinnor. 1 000-tal. Procent. Årsmedeltal

	1971	1973	1975	1977	(1977)
Sysselsatta kvinnor					
16–74 år	1 546	1 584	1 720	1 785	(1 785)
Deltid	555	588	661	743	(790)
Procent	35,9	37,1	38,4	41,6	(44,3)

Siffror inom parentes anger den definition som AKU använder fr. o. m. 1976.

Orsakerna till att kvinnor arbetade deltid under perioden 1971–1977 framgår av tabell 4.

Tabell 4. Kvinnor i arbete vanligen mindre än 35 timmar efter orsak till deltid. Antal

	1971	1973	1975	1977
Arbetsmarknadsskäl	43 300	47 700	41 200	39 900
Upptagen av eget hushåll	315 200	319 200	318 500	308 800
Studier	17 100	16 300	18 400	22 700
Full arbetsvecka mindre än 35 tim.	13 400	12 400	11 300	12 400
Vill inte ha heltid	113 500	135 100	190 800	252 400
Tjänstledighet eller annat skäl	6 900	4 600	5 300	6 800
Egen sjukdom	12 700	13 200	16 000	15 600
Samtliga orsaker	522 200	548 600	601 400	658 600

Av tabellen framgår att orsakerna "Upptagen av eget hushåll" samt "Vill inte ha heltid" är de helt dominerande skälen för kvinnorna att arbeta deltid. År 1977 angav 85 % av de tillfrågade något av dessa skäl för valet av deltidsarbete.

Deltidsarbete av arbetsmarknadsskäl är något vanligare bland män än bland kvinnor. Det är framför allt män i åldern 25–54 år som har en relativt hög andel deltidssysselsatta av detta skäl. Bland kvinnorna är det endast den yngsta gruppen som i mer betydande omfattning uppger arbetsmarknadsskäl som orsak till deltidsarbete. Vidare kan nämnas att bland ogifta kvinnor är det tre gånger vanligare (12 %) med deltidsarbete av arbetsmarknadsskäl än bland gifta (4 %).

I följande sammanställning är de deltidsarbetande fördelade på näringsgrenar och yrken under åren 1970, 1974 och 1977.

Tabell 5. Andel deltidsarbetande inom de vanligaste "deltidsyrkena" 1970, 1974 och 1977

	Andel deltidsarbetande, procent		
	1970	1974	1977
Städare	67	64	67
Affärsbiträden	40	47	53
Husligt arbete	43	44	52
Hälso- och sjukvårdsarbete	28	35	50
Övrigt servicearbete	34	35	43
Bokförings- och kassaarbete	28	31	41
Stenografi och maskinskrivning	21	27	38
Textil- och sömnadsarbete	23	26	34
Övrigt transport- och kommunikationsarbete	19	23	33
Annat kontorsarbete	20	22	33
Samtliga yrken	18	19	28

Avslutningsvis redovisas vissa uppgifter hämtade ur statistiska centralbyråns undersökningar om levnadsförhållandena år 1975 (Levnadsförhållanden, rapport nr 7, Sveriges officiella statistik). Tabellen illustrerar önskemålen att förändra veckoarbetstidens längd.

Tabell 6. Önskemål om att ändra veckoarbetstidens längd bland heltids- och deltidsanställda. Procent

	Önskar kortare veckoarbetstid	Önskar längre veckoarbetstid	Önskar oförändrad veckoarbetstid	Summa	Antal i den vuxna befolkningen (tusental)	Antal intervjuade
Heltidsanställda	19,3	1,4	79,3	100,0	2 747	5 394
Deltidsanställda	4,0	9,3	86,7	100,0	730	1 381
Samtliga anställda	16,1	3,0	80,9	100,0	3 478	6 975

Utskottet

I detta betänkande tar utskottet upp motioner om jämställdhetsfrågor vilka väcktes under den allmänna motionstiden i januari 1978. En del frågor som rör jämställdheten har utskottet tidigare i år behandlat i betänkandena AU 1977/78:21 och AU 1977/78:28 i anslutning till budgetpropositionen.

Utskottet går först in på frågor om *deltidsarbete* – ett ämne som under de senaste åren ägnats stor uppmärksamhet både i riksdagen och på annat håll.

Antalet deltidsarbetande, som här definieras som personer med mindre än 35 timmar i veckoarbetstid, har de senaste åren ökat kraftigt och uppgår f. n. till ca 1 miljon, vilket motsvarar något mindre än var fjärde förvärvsarbetande. Kvinnorna dominerar stort i denna grupp och utgör ca 85 % av de deltidsarbetande. Ca 45 % av alla förvärvsarbetande kvinnor har deltid. Motsvarande tal för män är endast 5 %. Bland kvinnorna är det främst åldersgruppen 25–34 år som i ökad omfattning deltidsarbetar.

De deltidssysselsatta finns främst inom den offentliga sektorn samt inom handeln. Dessa två näringsgrenar svarar tillsammans för nära 70 % av samtliga deltidssysselsatta. Inom den offentliga förvaltningen är en tredjedel av tjänsterna inrättade som deltid. Yrken med en stor andel deltidsarbetande är kvinnodominerade låglöneyrken som städare, affärsbiträden, hembiträden och sjukvårdsbiträden. Den kraftigaste ökningen på senare tid har skett inom hälso- och sjukvården. Där har den totala andelen deltidsarbetande ökat från 28 % år 1970 till 35 % år 1974 och till 50 % år 1977.

Som främsta skäl för deltidsarbete anger kvinnorna att de är upptagna av

eget hushåll och att man inte vill ha heltidsarbete. Direkta arbetsmarknadsskäl svarar för en liten del – ca 6 % – av de uppgivna orsakerna till deltidsarbete.

Av de deltidsarbetande önskar ca 70 000 heltidsarbete. Det har beräknats att en förlängning av veckoarbetstiden för denna grupp anställda med 1 timme, skulle motsvara ett behov av ca 10 000 nya arbetstillfällen. Det kan också nämnas att bland de heltidsarbetande finns ett relativt stort antal som önskar kortare arbetstid. Enligt statistiska centralbyråns undersökning år 1975 av levnadsförhållandena önskade 19 % eller 530 000 av de heltidsarbetande kortare veckoarbetstid.

Utvecklingen av deltidsarbetet tas upp i två motioner.

Motionen 893 av Olof Palme m. fl. (s) återspeglar en viss oro över deltidsarbetets ökning. Motionärerna påpekar att ett stort antal deltidsarbetande önskar heltidsanställning eller ett mer omfattande deltidsarbete. Sysselsättningspolitiken måste därför ta sikte på att alla som vill ha ett heltidsarbete också skall kunna få det. Hinder såsom ofullständigt utbyggd barnomsorg och lång resväg måste undanröjas.

Utvecklingen av deltidsarbetet måste också uppmärksamt följas av andra anledningar, fortsätter motionärerna. Deltidsanställda har genomgående sämre möjligheter till vidareutbildning, nya arbetsuppgifter och personlig utveckling i arbetet. I vissa branscher löper de större risker för hel eller partiell arbetslöshet. Till detta kommer att sociala förmåner i viss omfattning är beroende av arbetstidens längd.

Mot den angivna bakgrunden anser motionärerna att utvecklingen av deltidsarbete måste följas med uppmärksamhet. Tendenser till att deltidssysselsättningen utvecklas till en arbetsmarknad med särvillkor som urholkar de anställdas trygghet måste brytas.

Under senare år har riksdagen vid åtskilliga tillfällen behandlat motioner som syftar till att på olika sätt främja deltidsarbete. Inrikesutskottet framhöll i betänkandet 1974:25 att man borde snabbt och systematiskt kartlägga de områden där ökat deltidsarbete kan komma i fråga. Särskilt borde möjligheterna att ta fram fler deltidsarbeten på den statliga sektorn uppmärksammas.

Som framgår av de redovisade statistiska uppgifterna har deltidsarbetet ökat mycket kraftigt. Intresset för deltidsarbetets utveckling skall ses mot bakgrund av att deltidsarbetet varit av stor betydelse för att underlätta för hemarbetande kvinnor att träda ut i förvärvslivet. Att deltidsarbetet i så stor utsträckning koncentrerats till kvinnor har emellertid medfört problem ur jämställdhetssynpunkt. Utskottet syftar därvid bl. a. på det faktum att deltidsarbetet är koncentrerat till kvinnodominerade branscher med ofta låga löner. Under senare år har dessa problem uppmärksammats mer och mer. Ett annat problem som också ägnats stort intresse är de sociala förmånerna i samband med deltidsarbete.

När det gäller yrkandet i motionen 893 att utvecklingen bör följas med uppmärksamhet noterar utskottet att deltidsarbetet utreds både inom Arbetslivscentrum och inom Delegationen för arbetstidsfrågor (DELFA). De båda utredningarna kommer att behandla åtskilliga av de frågor som aktualiserats i motionen. Som tidigare sagts har dessutom medel avsatts för en informationskampanj om deltidsarbetets mål, medel och problem. Kampanjen arrangeras av jämställdhetskommittén och AMS gemensamt. Den kommer att omfatta hela landet och bl. a. gälla sociala förmåner vid deltidsarbete.

Som framgår av det anförda är deltidsfrågorna redan i hög grad uppmärksammade och det finns knappast behov av ett särskilt uttalande från riksdagens sida på den punkten. Utskottet anser sig därför inte böra föreslå någon åtgärd på grund av motionsyrkandet.

En fråga som motionärerna nämner särskilt och som också aktualiseras i vpk-motionen 225 gäller skyldigheten för arbetsgivare att erbjuda redan anställda med deltidsarbete mer arbete innan man nyrekryterar personal. Detta spörsmål kommer att bli behandlat av anställningsskyddskommittén. Utskottet förutsätter att frågan kommer att tas upp utan dröjsmål och med hänsyn därtill finns det inte anledning att ta något initiativ.

Ytterligare aspekter på deltidsarbetet tas upp i motionen 225 av Lars Werner m. fl. (vpk). Motionärerna anser att de deltidsarbetande drabbas av en mängd negativa effekter i form av låga löner och social otrygghet. Det är motionärernas uppfattning att eftersom deltidsarbete också i fortsättningen i stor utsträckning kommer att vara förutsättningen för kvinnornas deltagande i förvärvslivet, måste inriktningen vara att förbättra arbetsvillkoren för denna typ av arbete. För att trygga de sociala förmånerna för deltidsanställda vill motionärerna att *arbetsgivare inte skall ha rätt att anställa personal med kortare arbetstid än 20 timmar i veckan*, såvida inte den lokala fackliga organisationen godkänner ett annat arrangemang. I likhet med tidigare år (se bl. a. AU 1977/78:5) avvisar utskottet tanken på lagstiftning om viss minimiarbetstid och avstyrker således motionsyrkandet härom.

Utskottet går härefter över till att behandla vpk-motionen 1356, som innehåller förslag med syfte att på olika områden *bekämpa diskriminering av kvinnor*.

Motionärerna föreslår att sysselsättningspolitiken utformas så att den tryggar allas rätt till ett meningsfullt arbete. De för fram olika förslag i syfte att främja en sådan politik.

Riksdagen har flera gånger slagit fast att målet för sysselsättningspolitiken är allas rätt till arbete. Någon anledning att i dag upprepa detta riksdagens ställningstagande i form av ett beslut finns inte. När det gäller motionärernas förslag till konkreta åtgärder vill utskottet anföra följande.

Motionärernas mest långtgående förslag är att obligatorisk arbetsförmedling skall införas. Förslag av denna innebörd har riksdagen tidigare avvisat vid flera tillfällen. I sammanhanget har bl. a. hänvisats till den pågående

utbyggnaden av den allmänna platsanmälan. Motionärerna har inte anfört några bärande skäl för att riksdagen skall ändra sin inställning. Förslaget om obligatorisk arbetsförmedling har f. ö. på andra grunder nyligen avslagits av riksdagen (AU 1978/79:2). Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet det förevarande motionsyrkandet om obligatorisk arbetsförmedling.

I motionen föreslås vidare att könsinriktad platsannonsering skall förbjudas.

Denna fråga omfattas av det förslag till lagstiftning mot könsdiskriminering som tidigare i år lagts fram av jämställdhetskommittén. Proposition kan väntas under innevarande riksmöte. Med hänsyn härtill bör riksdagen inte nu ta ställning till den aktuella frågan. Motionsyrkandet avstyrks sålunda.

Motionen innehåller också förslag om att arbetsmarknadsverkets personal skall utbildas och ges instruktioner för att bryta könssegregeringen på arbetsmarknaden. På detta område får motionen redan anses tillgodosedd.

AMS har fastställt åtgärdsprogram av vilket framgår att jämställdhetsarbetet skall bedrivas av alla arbetsförmedlare och att detta arbete skall integreras i arbetsförmedlingens normala verksamhet. En tjänsteman på varje distriktskontor skall ha till uppgift att svara för samordningen av distriktets jämställdhetsarbete. En omfattande utbildning kring jämställdhetsfrågor har vidare satts i gång och ett särskilt studiepaket i dessa frågor har utarbetats. En referensgrupp i jämställdhetsfrågor med verkets generaldirektör som ordförande svarar för vidareutveckling av jämställdhetsarbetet.

Slutligen bör nämnas att bestämmelser om ansvaret för att främja ökad jämställdhet nyligen införts i arbetsmarknadskungörelsen och i instruktionen för arbetsmarknadsverket.

Med hänvisning till det anförda bör det aktuella motionsyrkandet inte föranleda någon åtgärd.

I vpk-motionen yrkas vidare att statens avtalsverk och riksdagens lönedelegation skall verka för höjda löner i "kvinnoyrken" på det statliga området.

I denna fråga konstaterar utskottet att riksdagen tidigare slagit fast att dess inflytande över lönepolitiken på det statliga området skall utövas genom riksdagens lönedelegation och inte genom direkta ställningstaganden i kammaren. Med hänvisning härtill avstyrks motionsyrkandet.

Slutligen föreslår motionärerna att man skall avskaffa alla regler som hindrar kvinnor från att ta förvärvsarbete eller rent av stimulerar dem att inte göra det. Motionärerna torde här syfta på regler inom skatte- och sociallagstiftningen.

Utskottet finner inte skäl att gå in på detta motionsyrkande som inte närmare utvecklats.

Vpk redovisar i motionen även förslag inom undervisningsområdet. Motionärerna vill att i grundskolan skall införas ett särskilt ämne som avser

kvinnofrågan. Vidare vill man att kvinnans situation och behovet av insatser för att främja jämställdheten skall beaktas inom varje ämnesområde. När det gäller den högre undervisningen föreslås att kvinnofrågan görs till ett särskilt högskoleämne och att fortbildnings- och extrakurser i kvinnofrågan ordnas för redan utexaminerade lärare, främst i samhällsvetenskapliga ämnen. Slutligen behandlas även frågor som rör yrkesvägledningen.

Utskottet vill först hänvisa till skolöverstyrelsens jämställdhetsprogram för skolan, i vilket bl. a. föreslås att kvinnornas historia och jämställdhetsproblematiken får ett ökat utrymme inom de olika ämnesområdena. Frågan kan väntas bli uppmärksammad i den diskussion om en ny läroplan för grundskolan som f. n. pågår.

Högskolekurser inom området Könsrollsfrågor anordnas vid ett flertal av landets universitet. Sedan en tid finns kurser om 40 poäng i Umeå och Göteborg. Beträffande forskningen kan nämnas att 300 000 kr. anslagits för forskning i kvinnohistoria för innevarande budgetår och att universitets- och högskolcämbetet nyligen redovisat en översikt över pågående forskning med anknytning till jämställdhetsfrågorna.

När det gäller kravet på fortbildning av lärare vill utskottet hänvisa till att sådan utbildning finns vid lärarhögskolan i Umeå. Härutöver vill utskottet erinra om de möjligheter som finns att ta upp kvinnofrågan på det lokala planet vid studiedagar för lärare. Enligt uppgift har detta även skett, inte minst under det internationella kvinnoåret.

Vad slutligen angår yrkesvägledningen vill utskottet framhålla att av tillgänglig statistik över behöriga förstahandssökande år 1977 till gymnasieskolan framgår att linjevalet är mycket könsbundet. Till 2-årig konsumtionslinje, vårdlinje och beklädnadsteknisk linje var andelen kvinnliga sökande således mer än 95 %. Andelen kvinnliga sökande till 2-årig verkstadsteknisk linje, fordonsteknisk linje, bygg- och anläggningsteknisk linje, el- teleteknisk linje, skogsbrukslinje samt teknisk linje var andelen kvinnliga sökande däremot mindre än 5 %.

Motionärerna vill att yrkesvägledningen skall få i uppgift att bryta könssegregeringen beträffande yrkesval m. m. Dessutom vill man ha särskild utbildning av yrkesvägledare i dessa frågor. Utskottet konstaterar att yrkesvägledningen redan har som en huvuduppgift att arbeta med de frågor motionärerna tar upp och utskottet utgår från att vederbörande tjänsteman får erforderlig utbildning. Inte heller i detta hänseende bör därför motionen föranleda någon åtgärd.

Sammanfattningsvis finns det alltså inte skäl för riksdagen att ta något initiativ på undervisningsområdet på grundval av förslagen i vpk-motionen 1356.

Motionärerna redovisar vidare vissa förslag på lagstiftningsområdet som syftar till att undanröja befintlig diskriminering av kvinnan. Man vill ha dels förbud i grundlagen mot spridande av diskriminerande uppfattningar om kvinnan, dels en särskild lag med förbud mot spridning av kvinnodiskrimi-

nerande text och bilder, även i reklam.

Behovet av lagstiftning mot diskriminering av kvinnan har behandlats tidigare i riksdagen. Konstitutionsutskottet avstyrkte liknande yrkanden från vpk i betänkandet KU 1976/77:27 med hänvisning dels till stadgandet i 1 kap. 2 § regeringsformen att det allmänna skall verka för att tillförsäkra män och kvinnor lika rättigheter, dels förbudet i 2 kap. 16 § regeringsformen mot att lag eller annan föreskrift innebär att någon missgynnas på grund av sitt kön. Konstitutionsutskottet uttalade vidare att frågan om reklamens tryckfrihetsrättsliga skydd torde komma att övervägas av den aviserade utredningen om en ny yttrandefrihetslag. Den utredning konstitutionsutskottet hänvisade till är nu tillsatt.

Frågan om förbud mot könsdiskriminerande reklam har även behandlats av näringsutskottet. På förslag av näringsutskottet (NU 1975/76:61) begärde riksdagen i maj 1976 hos regeringen förslag till lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam. Jämställdhetskommittén skall utreda denna lagstiftningsfråga. Utredningsuppdraget lämnades samtidigt som kommittén fick i uppgift att utarbeta ett förslag till lagstiftning mot könsdiskriminering. Sedan det uppdraget nu slutförts kan man räkna med att kommittén tar sig an frågan om förbud mot könsdiskriminerande reklam.

Med hänsyn till vad sålunda anförts avstyrker utskottet vpk-yrkandena att riksdagen skall ta initiativ på lagstiftningsområdet.

Utöver de redovisade förslagen finns i vpk-motionen allmänt hållna krav på åtgärder inom en rad områden, bl. a. i fråga om barnomsorg, kollektivtrafik, arbetstid och rätten till smärtfri förlossning. Vidare föreslås att jämställdhetskommittén skall få i uppdrag att ur jämställdhetssynpunkt gå igenom alla lagar och normer m. m.

Utskottet finner inte anledning att i detta sammanhang närmare gå in på dessa frågor av vilka f. ö. åtskilliga redan behandlats av riksdagen. (Se beträffande exempelvis smärtfri förlossning SoU 1978/79:8 och sänkt arbetstid SoU 1977/78:1.) I övrigt hänvisar utskottet till jämställdhetskommitténs allmänna uppdrag och avstyrker motionsyrkandet.

Utskottet går härefter över till att behandla motionen 1665 av Marianne Stålberg m. fl. (s). I motionen begärs en utredning som belyser *kvinnors situation i glesbygden*. Motionärerna utgår från situationen i Jämtlands län och hänvisar till en studie om kvinnor i glesbygd som utförts av en grupp vid högskolan i Östersund i samråd med jämställdhetskommittén. Studien visade bl. a. på låg förvärvsfrekvens hos kvinnorna i den undersökta orten Ragunda. Orsak härtill ansågs vara bl. a. brist på arbetstillfällen och dåliga kommunikationer.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att kvinnornas situation i glesbygden behöver ytterligare belysas. Enligt vad utskottet inhämtat ingår denna fråga i jämställdhetskommitténs pågående utredning om hemarbetande kvinnor. I avvaktan på resultatet av det arbetet bör motionen 1665 inte föranleda någon åtgärd.

En fråga som inte tidigare behandlats av riksdagen tas upp i motionen 1319 av Bonnie Bernström (fp) och Olle Wästberg i Stockholm (fp). Motionen gäller *diskriminering av kvinnor och män vid tillträde till offentliga lokaler.* Motionärerna reagerar mot vissa villkor och erbjudanden som stundom är förenade med besök på danslokaler och nattklubbar m. m. Det gäller erbjudanden av typen "Kvinnor gratis inträde" eller tillträdesvillkor som "Män 20 år och kvinnor 18 år". Företeelser av detta slag anser motionärerna vara ett uttryck för diskriminering av både kvinnor och män. Motionärerna föreslår att regeringen skall få i uppdrag att låta utarbeta ett förslag till lag om lika regler för kvinnor och män för tillträde till offentliga lokaler.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att tillträdesregler av den typ de exemplifierat är olämpliga. Hur man skall komma till rätta med problemet kan man ha olika uppfattning om. Ett sätt är naturligtvis, som motionärerna föreslår, lagstiftningsvägen. Även andra vägar bör dock övervägas. Utskottet räknar med att jämställdhetskommittén tar upp frågan i lämpligt sammanhang.

Med hänvisning till det anförda bör motionen inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Slutligen tar utskottet upp motionen 1353 av Jörn Svensson (vpk) i vilken begärs att riksdagen skall anslå 20 milj. kr. till en fond avsedd att användas för *stöd till kvinnocentra* efter mönster av nu existerande sådana i Oslo, Köpenhamn och Göteborg. Motionären framhåller bl. a. att kvinnorna måste stärka sin självständighet och sin roll i klasskampen för att få en effektiv utgångspunkt för sin frigörelse. Som ett led i den kampen nämns behovet av s. k. kvinnohus.

I flera städer i Europa finns i dag kvinnocentra av det slag som nämns i motionen. Som framgår i motionen finns i Sverige ett s. k. kvinnohus i Göteborg. Det föreligger långt framskridna planer på ett liknande centrum i Stockholm.

I Göteborg understöds verksamheten genom att kommunen ställer lokal till förfogande. I Stockholm har kommunfullmäktige uttalat sig för ett liknande stöd och f. n. arbetar man på att finna lämpliga lokaler.

Verksamheten i anslutning till befintliga kvinnocentra varierar. Vanligt förekommande är dock social verksamhet för kvinnor som drabbats av misshandel eller våldtäkt. Vidare bedrivs juridisk rådgivning och olika kulturella aktiviteter.

Utskottet noterar det positiva intresse som Stockholms och Göteborgs kommuner visat i sammanhanget. I första hand torde det här gälla frågor av betydelse för kommunala organ. Med hänvisning härtill och i avvaktan på ytterligare erfarenheter av verksamhetens utveckling avstyrks motionsyrkandet om statsbidrag.

Utskottet hemställer

1. beträffande *uppföljning av deltidsarbetet* att motionen 1977/78:893, yrkandet 12, inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
2. beträffande *minimiarbetstid m. m.* att riksdagen avslår motionen 1977/78:225,
3. beträffande *åtgärder mot kvinnodiskriminering* att riksdagen avslår motionen 1977/78:1356,
4. beträffande *utredning av kvinnors situation i glesbygd* att motionen 1977/78:1665 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
5. beträffande *diskriminering vid tillträde till offentliga lokaler* att motionen 1977/78:1319 inte föranleder någon riksdagens åtgärd,
6. beträffande *bidrag till kvinnocentrum* att riksdagen avslår motionen 1977/78:1353.

Stockholm den 9 november 1978

På arbetsmarknadsutskottets vägnar
ELVER JONSSON

Närvarande: Elver Jonsson (fp), Bengt Fagerlund (s), Alf Wennerfors (m), Gördis Hörnlund (s), Allan Gustafsson (c), Erik Johansson i Simrishamn (s), Ingrid Ludvigsson (s), Arne Fransson (c), Bernt Nilsson (s), Pär Granstedt (c), Frida Berglund (s), Margaretha af Ugglas (m), Anna-Greta Leijon (s), Olof Johansson (c) och Eric Hägelmark (fp).

Särskilt yttrande

av Bengt Fagerlund, Gördis Hörnlund, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson, Frida Berglund och Anna-Greta Leijon (alla s) som anför:

Insatser för jämställdhet

I betänkandet tas upp vissa jämställdhetsfrågor med anledning av ett antal motioner väckta under den allmänna motionstiden. Den socialdemokratiska inställningen på jämställdhetsområdet finns redovisad i partimotionen 893. Utöver det yrkande om deltidsarbetet som utskottet tar upp i föreliggande betänkande, innehåller den motionen förslag när det gäller bl. a. jämställdhetsbidraget, könskvotering i regionalpolitiken samt förstärkta insatser för att höja förvärvsverksamheten bland medelålders kvinnor. Dessa yrkanden togs

upp av utskottet i samband med behandlingen av budgetpropositionen i våras (AU 1977/78:21).

När det gäller de frågor utskottet behandlar i det här sammanhanget vill vi något kommentera utskottets ställningstagande till den av Marianne Stålberg m. fl. (s) i motionen 1665 begärda utredningen om kvinnors situation i glesbygden. Utskottet avstyrker motionen med hänvisning till att den aktuella frågan kommer att ingå i jämställdhetskommitténs pågående utredning om hemarbetande kvinnor. Det finns anledning befara att också den utredningen endast ytligt kommer att behandla glesbygdskvinnornas situation. Vi vill stryka under att denna fråga bör angripas på ett seriöst och grundligt sätt.